

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
„REPORTAŻ W DWUDZIESTOLECIU MIĘDZYWOJENNYM”.
ROSKOSZ K. BIAŁEJ PODLASKIEJ, 25–27 WRZEŚNIA 2003

Reportaż, w najszerszym tego słowa rozumieniu, uprawiany przez literatów i dziennikarzy dwudziestolecia międzywojennego, był przedmiotem dyskusji literaturoznawców, prasoznawców, językoznawców oraz praktyków dziennikarstwa, zgromadzonych w Roskoszy k. Białej Podlaskiej na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pod hasłem *Reportaż w dwudziestoleciu międzywojennym*. Organizatorem konferencji, która odbyła się w dniach 25–27 września 2003 r., był Zakład Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie przy współpracy m.in. Podlaskiej Fundacji Wspierania Talentów. Była to już XVI Konferencja Podlaska. Jej plonem będzie publikacja wszystkich referatów.

Na zaproszenie organizatorów odpowiedzieli przedstawiciele środowiska naukowego z niemal wszystkich ośrodków akademickich w kraju. Obrady trwały trzy dni, przy czym w drugim dniu odbywały się w dwu sekcjach. Pierwszy dzień zdominował tzw. wielki reportaż. Rozważania o nim rozpoczął doc. dr hab. Zygmunt Ziątek z Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, wygłaszając referat zatytułowany *Wrzos, Pruszyński, Wańkowicz. Rola wielkich indywidualności w narodzinach i rozwoju reportażu w Polsce*. Mówił o różnicach w widzeniu i przedstawianiu rzeczywistości przez najwybitniejszych reportażyстів, o stylu ich wypowiedzi. Zastanawiał się też nad relacjami pomiędzy wielkim reportażem a codziennością prasową, między prozą literacką a reportażem. Te wątki powracały wielokrotnie w następnych wystąpieniach. Dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński z Uniwersytetu Jagiellońskiego mówił przede wszystkim o Melchiorze Wańkowiczu, przedstawiając go na tle współczesnych mu autorów: Zbigniewa Uniłowskiego, Aleksandra Janty-Pończyńskiego, Konrada Wrzosa, Ksawerego Pruszyńskiego. Zwracał uwagę na mistrzostwo Wańkowicza, które – jak stwierdził – wynikało m.in. z tego, że był bardziej tajemniczy, pełen sprzeczności i... umiał dbać o swoje interesy.

W kolejnych referatach pojawiały się kolejne wielkie postacie reportażu polskiego. Dr Elżbieta Wróbel z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstoch-

wie mówiła o reporterskim odkrywaniu świata A. Janty-Pończyńskiego. Dr Ida Sadowska z Akademii Świętokrzyskiej i mgr Monika Worsowicz z Uniwersytetu Łódzkiego w swoich wystąpieniach analizowały twórczość reportażową Ferdynanda Goetla. O Zbigniewie Uniłowskim jako reportażyście mówiła dr Beata Nowacka z Uniwersytetu Śląskiego. Sylwetkę Jana Parandowskiego i jego podróże śródziemnomorskie przedstawił dr Rafał Szczerbakiewicz z Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Wielokrotnie pojawiały się też rozważania natury ogólnej. Redaktor Andrzej Wojnach z Uniwersytetu Jagiellońskiego zwracał uwagę na problem definicji reportażu, głównie fabularnego, proponując rozumienie fabuły jako ciągu przyczynowo-skutkowego lub ciągu zdarzeń w określonym przedziale czasowym, bez utożsamiania fabularyzacji w reportażu z fikcją. Porównywał reportaż z relacją z podróży, podkreślając rolę narratora. Elementy „intermedialności”, czyli połączenia różnych form przekazu w polskim reportażu międzywojennym były tematem wystąpienia dra Zbigniewa Bauera z Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Według niego sztuka reportażu prasowego (dziennikarskiego) przyczyniła się do rozwoju medialnego, a nie odwrotnie.

Analizie językowej poddała reportaże międzywojenne prof. dr hab. Barbara Bogołębska z Uniwersytetu Łódzkiego, a na ich literackość zwracała uwagę prof. dr hab. Maria Woźniakiewicz-Dziadosz z UMCS. W dyskusji, jaka się wywiązała po wysłuchaniu referatów, powracały głównie problemy związków reportażu z literaturą. Wielokrotnie odwoływano się do reportażu podróżniczego i swoistej mody na podróżowanie. Te wątki pojawiały się wielokrotnie zarówno w wystąpieniach referentów, jak i w dyskusji.

W drugim dniu konferencji, po wystąpieniu prof. dr hab. Krystyny Jakowskiej z Uniwersytetu w Białymstoku na temat międzywojennej powieści śródwiskowej wobec reportażu, dalsza praca odbywała się w dwu sekcjach. W sekcji pierwszej dr Joanna Szydłowska z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przedstawiła Prusy Wschodnie w relacjach reporterskich J. Giertycha i M. Wańkowicza, dr Jolanta Kępa-Mętrak z Akademii Świętokrzyskiej mówiła o roli prasy regionalnej w kształtowaniu reportażu w XX-leciu międzywojennym na przykładzie Kielecczyny, dr Jolanta Chwaśnyk-Kowalczyk z Akademii Świętokrzyskiej przedstawiła reportaż w „Bluszczu”. W dwu następnych referatach pojawiła się problematyka sądowa w reportażach. Mgr Monika Kaczor z Uniwersytetu w Zielonej Górze dokonała analizy językowej reportaży Ireny Krzywickiej ze zbioru „Sąd idzie”, a mgr Aleksandra Matykiewicz z Uniwersytetu Jagiellońskiego przedstawiła reportaż sądowy w „Ilustrowanym Tygodniku Kryminalno-Sądowym Tajny Detektyw”.

W sekcji drugiej dominowała tematyka wschodnia. Dr Aleksandra Chomiuk z UMCS wygłosiła referat pt. *Wobec Rosji Sowieckiej. Obraz społeczeństwa*

*totalitarnego w reportażach Stanisława Mackiewicza i Melchiora Wańkowi-
cza*. Dr Ewa Pogonowska z UMCS swoje wystąpienie zatytułowała *Między
sceptykiem a entuzjastą. O „Mojej podróży do Rosji Antoniego Słonimskiego”*.
Również o Słonimskim i jego wędrówkach po Rosji mówił dr Kazimierz
Adamczyk z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Mgr Monika Gabryś z UMCS
przywołała sylwetkę Stefana Żeromskiego, przedstawiając go jako reportażystę.

Ostatni dzień obrad pozwolił uczestnikom odbyć w ciągu kilku godzin wie-
le podróży w czasie i przestrzeni. W referatach pojawiły się bowiem reportaże
z niemal całego świata. Prof. dr hab. Krzysztof Stępnik z UMCS przedstawił
obraz Niemiec w wybranych reportażach okresu dwudziestolecia międzywo-
jennego, dr Magdalena Piechota z UMCS mówiła o polskim reportażu o Sta-
nach Zjednoczonych. Mgr Monika Bednarczuk z UMCS polskie reportaże
z wojny domowej w Hiszpanii w latach 1936–1939 potraktowała z punktu wi-
dzenia językoznawcy, zwracając uwagę na ich perswazyjność i propagandę.
Mgr Paweł Frankowski z UMCS przybliżył obraz polskiej emigracji w Bra-
zylji, widziany oczyma reportażystów XX-lecia międzywojennego. Dwa ostat-
nie referaty odbiegały tematyką od wcześniejszych. Mgr Grażyna Stachyra
z UMCS zajęła się reportażem w Rosji Sowieckiej, a mgr Katarzyna Bytom-
ska z Uniwersytetu Śląskiego przedstawiła spojrzenie na afrykańską egzotykę
duńskiej pisarki Karen Blixen.

Nie wszystkie zapowiedziane wcześniej referaty zostały wygłoszone, po-
nieważ z przyczyn losowych kilkoro referentów nie wzięło udziału w konfe-
rencji. Uczestnicy nie mieli więc możliwości wysłuchania rozważań na temat
elementów reportażu w prozie polskiej awangardy, reportażowości „Prowincji”
Jerzego Pietrkiewicza, reportażu w dwudziestolecium międzywojennym w prasie
łódzkiej, Rosji Radzieckiej w polskim reportażu i *Na probostwie w Wyszko-
wie*, czyli o Stefanie Żeromskim po latach. W imieniu organizatorów prof. dr
hab. Krzysztof Stępnik zapewnił, że wszystkie teksty zostaną opublikowane.
A reportaż jako temat przewodni powróci na kolejnej ogólnopolskiej konfe-
rencji naukowej w 2004 r.

Jolanta Kępa-Mętrak
Kielce